

Collationes patrum čili *Duchovní rozhovory s otci pouště* jsou jakousi ozvěnou toho, jak vypadala formace mnicha duchovním starcem. Jsou rozděleny na tři části. Část první jsou *rozhovory s mnichy ve Skétis*, zejména s abba Mojžíšem. Pojednávají o smyslu a cíli mnichova života (1), o rozlišování (2), o třech zřeknutích (věci, připoutanosti k nim a odchodu ze světa — 3), o žádostivosti a duchovním boji (4), o osmi základních LOGISMOI (5), o otázce zla a pokušení, Boží prozřetelnosti ve zkouškách (6), o daimonech, jejich povaze, taktikách, o úloze lidské svobody, kterou nemohou změnit (7n.); celou první část pak završují knihy o modlitbě (9n.), kde nacházíme teologické vhledy do podstaty modlitby, analýzy různých forem modlitby, praktické rady a také ozvuky mnišské praxe neustálé modlitby.

Druhá část představuje mnichy z jiného společenství — Josefa, Chairémona a Nesterota. Témata rozhovorů se točí kolem dokonalosti (11), čistoty (12), Boží pomoci (nástin nauky o milosti — 13), LECTIO DIVINA (14), daru zázraků (15), přátelství (16), věrnosti závazkům, problematiky lži (17).

Část třetí doplňuje předchozí o *zkušenosti mnichů z nilské delty* (Diolkos): o mnišském životě (18–19), pokání (20), postech (21), nechtěných poskvrněních (22), dokonalém dobru (23); celé dílo uzavírá 24. kniha, rozhovor o umrtvování. Dvacet čtyři¹⁸ je mystické číslo odkazující ke dvaceti čtyřem starcům z *Apokalypsy*, a tudíž k eschatologickému pojetí prvotního mnišství.

Sepsání obou děl spadá do let 420–428,¹⁹ Cassianus je píše jako uznávaná autorita mnišského a církevního života, aby formoval, případně reformoval vznikající galské kláštery.

7.3. CASSIANOVA NAUKA²⁰

Cassianova nauka je zakotvena v jeho mnišské zkušenosti, zkušenosti otců pouště, zejména těch z Euagriova okruhu — Euagriovy hlavní myšlenky přejímá a navazuje na ně. S Euagriem samozřejmě navazuje především na Órigena a celou alexandrijskou teologickou školu. Zde také musíme hledat důvody pro výraznou bibličnost jeho myšlení.

7.3.1. CASSIANŮV A SPECIFICKÝ MNIŠSKÝ VZTAH K BIBLI

Celá patristika a tedy i patristika mnišská není ničím jiným než výkladem Písma. Zejména mniši četli Písmo jako osobní výzvu k následování a celý jejich život, celá jejich askeze byla vlastně při-

pravou na četbu bible. Přímou to napsal Basileios Veliký, církevní otec a mnich zároveň: »Nelze psát na voskovou tabulku, jestliže jsme předtím nesmazali, co tam bylo vyryto. Stejně tak duši nelze podat Božská učení, jestliže jsme prve neodstranili učení světa vtištěná zvykem. Samota je v tom naším pomocníkem.«²¹

Mnich musí mít bibli neustále před očima: »Když malíři dělají kopii nějakého obrazu, stále své oči pozvedají k originálu a snaží se ve svém díle reprodukovat formy a výrazy. Každý, kdo se snaží zdokonalit ve všech druzích ctností, musí studovat životy biblických postav zrovna tak jako živé a praktické modely, aby si usilovným napodobováním osvojil dobro, které v nich odhalí. Čtení a následující modlitby probouzejí v duši lásku k Bohu, obnovují ji a posilují.«²² Basileios přistupuje k teologii ze zorného úhlu stvoření, v tomto úhlu vidí i Písmo. »Adam žil na výsostech [...] viděl nebesa. Překypoval štěstím z tohoto vidění a z krásy vesmíru a vyznával svou lásku Dobrodinci.«²³ Pád znamenal ztrátu toho všeho. Vesmír ztratil pro člověka význam Božího slova, stvoření už nemluví jasně o Bohu.

Celou hlubokou patristickou tradici vyjadřuje jediná Euagriova věta: »Ať tě vycházející slunce nalezne s bibli v ruce.«²⁴ V pachómiovské tradici živi Písmo mnichy celý den. Při práci zpívají a recitují (ekvivalent pro »meditují«) Písmo a večer se všichni scházejí, aby poslouchali komentáře, aby kladli otázky týkající se pochopení bible. Recitace Písma zpaměti byla běžnou praxí. Čtení Písma bylo u otců spíše modlitbou než nějakou spekulací. »Před každou četbou se modli a pros Boha, aby se ti zjevil« (Efraim). Už Kléméns Alexandrijský a po něm zejména Órigenés, Hieronymus a Grégorios z Nazianzu mluvili o eucharistickém rozměru Písma. Tato eucharistická dimenze předpokládá epiklézi; přítomnost Ducha svatého činí ze slova textu Slovo.

Bible byla pro otce tím prvořadým, ano jediným, co vykládali a co formovalo jejich život. A o mniších to platí zvláště výrazně. Stačí si vzít například *Řehole* Basileiovy: vidíme, že otázky a odpovědi týkající se života mnichů jsou exegezi Písma. Co jiného jsou Cassianovy *Konference* než výklad bible? Jak se Cassianus na bibli díval, pochopíme nejlépe z konference 14 (De spirituali scientia), kterou mnichům dával abba Nesteros. Mnišský život má za cíl »kontemplaci neviditelných a skrytých tajemství«. To vyžaduje zvláštní metodu a řád. Zabývá se tím dvojitou vědou (SCIENTIA). »První, PRAKTIKÉ, to je aktivní, se zajímá o reformu mravů a o očistění neřestí; druhá, THEORÉTIKÉ, spočívá v kontemplaci

18- Reálně se ve spise *Collationes* setkáváme s patnácti starci.

19- Srov. PICHERY 1955: 28–30.

20- Srov. STEWART 1998.

21- Bas., Ep. 2 (PG 32,225; srov. slovensky BAZIL 1999: 48).

22- Bas., Ep. 2 (PG 32,229; srov. slovensky BAZIL 1999: 49).

23- Bas., Deus 7 (PG 31,343n.).

24- Evagr. Pont., Sent. (PG 40,1283).

božských věcí a poznávání nejsvětějších významů.«²⁵ Mezi oběma vědami je závislost. Kdo chce dospět k THEÓRÉTIKÉ, musí se nejprve celou svou energií zaměřit na PRAKTIKÉ: »Theoretica uero sine actuali omnimodis non potest adprehendi.«²⁶ Je zde zlaté mnišské pravidlo »postupností« v duchovním životě. »Aktivní dokonalost« spočívá ve dvou bodech. První bod: poznat podstatu nečestí a metodu, jak je léčit. Druhý: rozlišit řád ctností, které mají formovat duši a tak je přiblížit, aby nebyly něčím, k čemu se donucuje, ale staly se téměř přirozeným dobrem. Člověk musí počítat s tím, že likvidace negativních procesů (VITIUM) bude obtížnější než stavba budovy ctností.

Tato PRAKTIKÉ se v konkrétních případech realizuje různě; někoho přivede do pouště a samoty, aby se tu věnoval modlitbě čistého srdce, intimnímu spojení s Bohem. Jiné zase k tomu, aby svou péči a zápal věnovali vzdělávání bratří a pěstovali cenobitský způsob života. Jiní se zase budou věnovat službě lásky příchozím (XENODOCHIA): touto službou se zalíbil Bohu Abraham a Lot a v Cassianově současnosti blažený Makarios, který založil xenodochium (hospic) v Alexandrii a »nesmí být považován za něco méně ve srovnání s milovníky pouště.«²⁷ Někteří se zase věnovali víc nemocným, jiní přimlouvám a péči o chudáky a pronásledované, jiní učili a jiní zase rozdávali almužny. Vidíme z toho zřetelně, že i východní mnišství zná různost služeb, různost způsobů mnišského života. Při obdivu k ctnostem ostatních má každý zůstat věrný svému vlastnímu povolání. Cassianus zde aplikuje exezezi Ř 12,4nn. o jednom těle, mnohých údech a rozličných obdarováních.

Z velké zkušenosti Cassianus věděl, že nadšení pro mnoho ctností najednou je nad možností lidské křehkosti: »Když se usiluje o všechny naráz, nedosáhne se dokonale ani jedné.«²⁸ A v téže kapitole sděluje další zkušenost: »Mnoho cest vede k Bohu. Ať každý jde až na konec po té, na niž už jednou vstoupil, a ať zůstává neodvolatelně věrný svému prvnímu záměru. A ať už je povolání, které si vybral, jakékoli, má šanci dojít v něm dokonalosti.«

V následování ctností jiných je veliké riziko, neboť co zvládne jeden se svou vybaveností a obdarováními, nemusí zvládnout druhý. To by si měli uvědomit všichni křesťanští ideologové, kteří vytvářeli životopisy svatých a teorii IMITATIO. Pozoruhodnou studii k této problematice napsal B. Rordorf.²⁹ Cassianus, zkušený mnich a učitel duchovního života, to věděl hodně dlouho před Rordorfem. Pro potvrzení své teze o nebezpečnosti napodobování uvádí kouzelný příklad, který zase může posloužit pro podporu dnes ražené teze, že mnišství je pro všechny,

25- Cass., Coll. 14,1 (SC 54, s. 184).

26- Cass., Coll. 14,2 (SC 54, s. 184).

27- Cass., Coll. 14,4 (SC 54, s. 186).

28- Cass., Coll. 14,6 (SC 54, s. 187).

29- RORDORF 1981.

a to jako »monachisme intérieurisé« či mnišství srdce (P. Evdokimov). Jednoho dne přišel k otci Janovi jeden světský člověk a přinášel mu prvotiny své úrody. Otec Jan měl právě u sebe posedlého člověka a nečistý duch Janovi stále odporoval. Jakmile však pocítil příchod našeho člověka, začal vykřikovat s úctou jeho jméno a utekl: Jan se tomu velmi divil a jeho údiv rostl tím víc, když si uvědomil, že ten člověk, před nímž démon prchá, je oblečen jako lidé světští. Začal proto zkoumat, co je to za člověka, jak žije a co dělá. »Jsem člověk světský a jsem vázán poutem manželství,« odpověděl příchozí. Otec Jan však tím více začal pronikat do tajemství života tohoto člověka. Zjišťoval, že je z vesnice, že se živí prací svých rukou. Sám příchozí o sobě říkal, že nemá žádnou zvláštní ctnost, žije prostě a jen ráno a večer zajde do kostela, aby prosil a děkoval, a ze své úrody vždy Bohu přináší prvotiny a desátky; a vždy když převádí své voly k práci na jiné pole a musí přejít pole souseda, vždy těmto volům zaváže tlamu, aby snad bližní neutrpěl škodu. Abba Jan však zkoumal dál v nitru, hledaje skrytou ctnost. Zjistil, že asi před dvaceti lety se tento člověk chtěl stát mnichem. Rodiče však autoritativně rozhodli jinak a musel se oženit. Se ženou, jak se abba dověděl, však žil jako se svou sestrou, respektoval její panenství a až do této chvíle toto tajemství nikomu nesdělil. Abba Jan vzplanul nesmírným obdivem k tomuto člověku, k jeho čistotě, kterou by sám v takových podmínkách nedokázal zachovat a nikdy, přes veškerý obdiv, nikomu takovou zkušenost nedoporučoval. »Věděl dobře, že věci, které pro jedny mohou být správné a rozumné, pro druhé mohou být naopak nebezpečné a že všichni nemohou chít to, k čemu Pán dal speciální obdarování nemohým.«³⁰ Toto apofthegma dává nahlédnout nejen do teologie Konferencí, ale i do domácí kuchyně spirituality 5. století. Každý má rozpoznat svá obdarování a být jim věrný. To je totiž, jak uvidíme dál, nutný předpoklad, condicio sine qua non, četby bible a porozumění Písmu.

Cassianus se po této historice vrací k tématu a věnuje se druhé vědě: THEÓRÉTIKÉ. THEÓRÉTIKÉ je patristický termín blízký kontemplaci (srov. 6.7.4), je totožná s pochopením Písma.³¹ Už tento fakt je dost výmluvný, zřetelně ukazuje spjatost kontemplace a spirituality s biblickým základem. THEÓRÉTIKÉ se rozděluje na dvě části: na historickou interpretaci (INTERPRETATIO HISTORICA) a duchovní pochopení (INTELLENTIA SPIRITUALIS). Duchovní věda má tři druhy: tropologii, alegorii a anagogii. Pro podepření uvádí Cassianus citát z Pí 22,20 (LXX): »Tu autem describe tibi ea tripliciter super latitudinem cordis tui.« V dalším textu názorně ukazuje, co tímto dělením myslí. Jako příklad uvádí Ga 4,22–27: »Historie se týká poznání minulých událostí, které je možno smyslově postihnout. Apoštol udává příklad, když říká: „Neboť

30- Cass., Coll. 14,7 (SC 54, s. 189).

31- Tak i editor E. Pichery (SC 54, s. 189).

je psáno, že Abraham měl dva syny, jednoho z otrokyně a druhého ze ženy svobodné. Ten z otrokyně se narodil podle těla, ten ze svobodné podle zaslíbení.³² Co následuje, už se týká alegorie, neboť se mluví o věcech, které se reálně staly, ale které zároveň předobrazují jiné tajemství: Ty dvě [ženy] jsou dvě smlouvy, jedna z hory Sínaj, která rodí děti do otroctví; a to je Hagar. Hagar znamená horu Sínaj v Arábii a odpovídá nynějšímu Jeruzalému a žije v otroctví i se svými syny.³³ Anagogie vystupuje od duchovních tajemství k vznešenějším a slavnějším záhadám [SECRETA] nebeským. Vidíme to z toho, co apoštol hned připojuje: Ale hořejší Jeruzalém je svobodný, a to je naše matka. Vždyť stojí psáno: Raduj se, neplodná, která nerodíš, jásej a volej, která nebudeš rodit; neboť mnoho synů bude mít osamělá, více než ta, která má muže.³⁴ Tropologie, to je morální explikace, jež se týká polepšení života a aktuální formace: jako bychom těmito dvěma zákony rozuměli PRAKTIKÉ a THEORÉTIKÉ; nebo můžeme Jeruzalém a Sijón aplikovat na lidskou duši: Jeruzaléme, chval Hospodina, chval, Sijóne, svého Boha.³⁵ Ony čtyři figury mohou být také zhuštěny; chceme-li, pak například Jeruzalém lze chápat čtveřím způsobem: historicky jako město Židů, alegoricky jako Kristovu církev, anagogicky jako město nebeské, které je matkou nás všech, a ve smyslu tropologickém jako lidskou duši...³⁶

To jsou tedy GENERA SCIENTIAE či GENERA INTERPRETATIONIS. Aby čtenáře ještě více uvedl do těchto interpretačních pokusů, uvádí Cassianus další příklad — 1K 14,6: »Vždyť kdybych k vám, bratří, přišel a mluvil jazyky, a nepřiměl vám žádné zjevení od Boha ani poznání ani prorocké slovo ani naučení — jaký prospěch byste z toho měli?« Zjevení (REVELATIO) se vztahuje k alegorii. Tak například oblak a moře, v němž byli Izraelité pokřtěni, a duchovní pokrm a nápoj ze skály,³⁷ to jsou alegorické předobrazy eucharistie. Poznání (SCIENTIA) představuje tropologii, morální aplikaci. Prorocké slovo (PROPHETIA) znamená anagogii: »Řečené je přeneseno k věcem neviditelným a budoucím.«³⁸ Naučení (DOCTRINA) se týká historie: »Nemá v sobě skrytého smyslu, je v ní jen to, co vyjadřuje zvuk slov.«³⁹ Do naučení zařazuje Cassianus základní vyznání, například 1K 15,3–5 a Ga 4,4n. nebo Dt 6,4.

To jsou tedy v Cassianově době klasické, na tehdejší poměry vědecké přístupy ke studiu Písma a k proniknutí do smyslu zvěsti. Byla to zřejmě metoda nosná, neboť se udržela přes celý středověk. Nosná byla také proto, že umožňovala tolerantně koexistenci různých duchů: těch, kteří si oblíbili alegorii (dědicové školy alexandrijské), i těch, kteří pečlivě bádali v textu (dědicové antiochijské vědy). Co je však u Cassiana to specifické? »Jestliže tedy vážně chcete dojít ke světlu duchovního vě-

32- Srov. Ž 147,12.

33- Cass., Coll. 14,8 (SC 54, s. 190).

34- Srov. 1K 10,1–4.

35- Cass., Coll. 14,8 (SC 54, s. 191).

36- Cass., Coll. 14,8 (SC 54, s. 192).

dění, ne za pomoci marného žvanění, ale milostí očistění, zapalte v sobě touhu po blahoslavenství: blahoslavení čistého srdce, neboť oni uzří Boha...«³⁷ »Vím, že máte vroucí lásku k četbě. Uchovejte si ji; ale s největším zápallem také usilujte o praktickou vědu [PRAKTIKÉ, etické základy]. Bez této PRAKTIKÉ nelze dosáhnout čistoty kontempace, o níž jsme mluvili předtím. Jen ti, kteří se zdokonalili ne u mistrů slova, ale ve svých vlastních skutcích jí po mnohých pracích a námahách dosáhnou jako odměny. Pochopení nedosahují v meditaci zákona, ale dosahují ho jako ovoce svých prací a činů. Mohou s žalmistou zpívat: »A mandatis tuis intellexi,« a potom, co eliminovali každou vášně, volat plni důvěry: »Psallam, et intellegam in uia immaculata.« Neboť jen ten chápe, co se zpívá v žalmech, kdo kráčí po cestách nevinnosti s čistým srdcem.«³⁸ Toto je specifikum mnišského, a tedy Cassianova přístupu k Písmu. Studium bible není záležitost marného intelektuálního žvanění (VANA IAC-TANTIA), ale je to záležitost životní konfrontace, chcete-li záležitost existenciální.

Abba Nesteros se pak obrací speciálně k mladému Janovi (Cassianovi) a klade mu na srdce nutný první krok v praktické vědě: umět mlčet a přijímat učení a rozhodnutí starců. Při konferencích se má ptát jen na to, co skutečně nepochopil či přeslechl, nikdy se nemají otázky klást pro marnou slávu, to znamená ptát se na to, co velmi dobře vím. To plodí pýchu a ostatní vášně a hříchy: »Takto poražen v boji praktické vědy, nedosáhne nikdy vědy duchovní, která se v praktické rodí.«³⁹

Další mnišskou zásadou vykládání Písma je: »Nec quemquam uerbis docere praesumas quod opere ante non feceris.«⁴⁰ Tedy neodvažujeme se učit slovy, co bychom před tím nedělali v praxi. Tak ukázal příkladně i Pán, když »začal činit i učit.«⁴¹ »Jiná věc je mít lehkost slova a ostrovtip v řeči a jiná proniknout až k jádru a medu nebeských slov a nazírat čistým pohledem srdce hluboká a skrytá tajemství. Toho nedosáhne lidské vědění ani kulturní rozhled, jedině čistota duše osvěcovaná Duchem svatým [INLUMINATIO].«⁴² »Chceš-li dojít ke skutečné biblické vědě, spěchej, abys nejprve dosáhl neochvějné pokory srdce. Ta tě povede ne k vědě, která nadýmá, ale k té, která osvětluje a naplňuje se v lásce. Nečistě duši je nemožno dosáhnout duchovního vědění.«⁴³

Podstata mnišské exegeze se u Cassiana stále v kruzích vrací. Aby člověk mohl pochopit bibli, Boží slovo a jeho nárok, a aby toto slovo mohlo vzkličít a přinášet užitek mnohý, musí tu být dobrá půda, dobrý lidský základ, zralá osobnost, jasné představy a věrnost v osobním povolání, totiž smysluplném postavení člověka v celém stvoření před Boží

37- Cass., Coll. 14,9 (SC 54, s. 192); Mt 5,8.

38- Cass., Coll. 14,9 (SC 54, s. 192n.);

Ž 119,104; Ž 101,1n.

39- Cass., Coll. 14,9 (SC 54, s. 194).

40- Cass., Coll. 14,9 (SC 54, s. 194).

41- Srov. Sk 1,1.

42- Cass., Coll. 14,9 (SC 54, s. 195).

43- Cass., Coll. 14,10 (SC 54, s. 195).

tváří. Pokud to není, je nutná stálá aplikace PRAKTIKÉ, zrání osobnosti, očišťování všech negativních tendencí, učení se lidským vztahům (KONNOS BIOS, to je pravý smysl cenobitizmu); jednoduše řečeno: je třeba nechat zrát lidství k jeho přirozené plnosti. »A teprve až odstraníš všechny starosti a přízemní myšlenky, snaž se všemi způsoby věnovat se často (co říkám? neustále!) četbě bible, aby tato neustálá MEDITATIO prostoupila tvou duši a formovala ji — abych tak řekl — ke svému obrazu.«⁴⁴ Duše se stává archou s dvěma deskami Zákonů, stává se kněžským královstvím, svatyní srdce, kde přebývá Pán. Zřetelně tu vystupuje myšlenka funkce všeobecného kněžství: všichni zde mají, právě pokud jde o bibli a její pochopení, svou kněžskou funkci. LECTIO DIVINA je podstatným rysem tohoto všeobecného kněžství.

V 11. kapitole 14. konference Cassianus svou tezi o spjatosti života a pochopení bible rozvíjí a prohlubuje. »Jak roste v tomto studiu obnova našeho ducha, tak také Písmo začíná měnit svou tvář a je nám dáváno hlubší pochopení, jehož krása se zvětšuje s našimi pokroky. Písmo se skutečně přizpůsobuje kapacitě lidského poznání; pro lidi tělesné vyjevuje věci pozemské, pro lidi duchovní věci božské. A ti, kdož dříve viděli Písmo zahaleno jakoby mračny, mohou nyní prozkoumat tu nesmírnou hlubinu, která se jim otvírá, a snést jas a záři.«⁴⁵

Příkladem, jež uvádí, aby dokázal, že aplikace Slova musí vycházet z konkrétní situace člověka, je Ex 20,14: »Nesesmilniš.« Člověk, který je ještě vězněm negativních tendencí těla, má tento příkaz s užitkem vzít »literárně«. Člověk, který se od těchto tělesných negativ osvobodil, má vzít příkázání »duchovně«: vzdálit se od pohanských ceremonií, pověr, augurů, předpovědačů, od hadačů znamení, od vazeb na dny a roční období v pohanské kultuře a má se varovat všeho, co by poskvřňovalo prostotu víry (narážka na nějaké gnostické »syntézy«?). Jestliže se osvobodíme od těchto nečistot, je tu ještě třetí oblast, spočívající v pověrách zákona a židovství. A když už ani této nečistoty nejsme otroky, je tu ještě čtvrté smilstvo: heretické učení. Smilstvo se stává stále subtilnějším: v určité fázi osobního růstu jím může být nesoustředěnost myšlenek (COGITATIONUM PERVAGATIO) — a jde nejen o myšlenky nečisté, ale o všechny myšlenky zbytečné, které se třeba jen trochu vzdalují od Boha.

Cassianus či Germanus pak Nesterotovi líčí osobní velkou překážku na cestě k plnému chápání a kontemplaci Písma. Touto překážkou je dřívější NOTITIA LITTERARUM, dřívější vzdělání a intenzivní četba, která ho »impregnovala« až do základu. A to všecko se nedá při modlitbě odloučit — héroové, básně, boje, to vše se vlní v duchu. »Když si tito fantomové a imaginace se mnou pohrávají, má duše není svobodná, aby mohla směřovat ke kontemplaci věcí nebeských, a ani slzy, které proto denně

44· Cass., Coll. 14,10 (SC 54, s. 195).

45· Cass., Coll. 14,11 (SC 54, s. 197).

vylévám, je nemohou zahnat.«⁴⁶ O co jde? To může velmi dobře pochopit právě naše generace, prostoupená onou NOTITIA LITTERARUM, jež se přímo programaticky zaměřuje proti pochopení »věcí nebeských«; dost dobře to ale také může být neživotná teologie, vyrůstající z mrtvé tradice. Abba Nesteros dává jednoduchý lék: »Stačí, budeš-li se věnovat četbě a meditaci Písem s toutéž láskou a pílí a s tímtež nadšením, s jakými ses předtím věnoval světským studiím.«⁴⁷ Jestliže nás nové myšlení hluboce prostoupí a stane-li se naším pokrmem, staré myšlení zmizí, bude vystřídáno myšlením novým. Aby v nás tato duchovní věda byla hluboce zakořeněna, je potřebné, abychom nikdy neodkládali bibli či konference o biblických textech jako věc už známou, ale spíše naopak, abychom pokrmem spasitelných slov nikdy nebyli nasyceni. »Jen tak se celé zaměření tvého srdce a jeho meditace a také veškerý pohyb tvých myšlenek stanou svatou a neustálou meditací božského zákona.«⁴⁸

V biblické vědě, má-li být funkční, stále platí jasná mnišská zásada: »Inpossibile est autem haec sicut praefati sumus inexpertum quemquam uel agnoscere uel docere.«⁴⁹ Bez zkušenosti nelze mluvit a učit. Kdo by přesto mluvit chtěl, ale neměl zkušenost, hlubokou životní zkušenost, jeho řeč a kázání budou jen marně neplodné, neúčinné. »Inpossibile namque est inmundam animam, quantalibet desudauerit lectionis instantia, adipisci scientiam spiritalium.«⁵⁰ Srdce musí být nejprve čisté, to znamená zbaveno veškerých zotročujících temných vazeb a tendencí. Ty by znehodnotily líbeznou vůni požehnání: »Neboť co je čisté, porušuje se rychleji, než se porušené očišťuje.«⁵¹

Germanus však namítá: vždyť je tolik heretiků i pravověrných, kteří jsou v zajetí tolika vášní, a přesto mají dokonalou znalost Písma a mohou se chlubit eminentní duchovní vědou; zatímco je plno těch, kteří mají srdce čisté a jejichž víra je prostá a neznají nejhlubší tajemství vědy. Abba Nesteros vysvětluje, že u lidí, kteří nejsou čistého srdce, a přitom oplývají zdáním vědeckosti, jde o prostou schopnost mluvit a diskutovat, ale »jsou neschopní proniknout do srdce Písma a do skrytých duchovních smyslů.«⁵² »Není jiná cesta k proniknutí do duchovní vědy, než následující, kterou elegantně vyjadřuje jeden prorok: »Seminare uobis ad iustitiam, metite spem uitae, inluminare uobis lumen scientiae.«⁵³ Nejprve musíme zasít spravedlnost, to znamená, konat skutky spravedlnosti, jakožto program našeho asketického snažení; pak musíme sklízet naději života, to znamená sbírat plody duchovních ctností, a vyhazovat vášně těla. A touto metodou bude v nás moci být zažehnuto světlo vědy.«⁵⁴ Domyslíme-li to v kategoriích dnešní situace, pak začneme zřetel-

46· Cass., Coll. 14,12 (SC 54, s. 199).

47· Cass., Coll. 14,13 (SC 54, s. 199).

48· Cass., Coll. 14,13 (SC 54, s. 201).

49· Cass., Coll. 14,14 (SC 54, s. 201).

50· Cass., Coll. 14,14 (SC 54, s. 202).

51· Cass., Coll. 14,14 (SC 54, s. 202).

52· Cass., Coll. 14,16 (SC 54, s. 203).

53· Oz 10,10 (LXX).

54· Cass., Coll. 14,16 (SC 54, s. 203n.).

*Progenie clarus virtute ANTONIVS ardens. Casta ppe miset precibus letunia. Et atri
2. Pauperibus laqus, sobrietatis amans. ✠ Demons insultus reprimat atq; doctus.*

SVATÝ ANTÓNIOS

JEAN LECLERC. SOLITUDO SIVE VITAE PATRUM
EREMICULARUM: PER ANTIQUISSIMUM PATREM
HIERONIMUM EORUNDEM PRIMARIUM OLIM
CONSCRIPTA. PARISI: J. LECLERC, CCA 1605

KOLOROVANÝ MĚDIRYT
MĚSTSKÉ MUZEUM JAROMĚŘ

VÁCLAV VENTURA

SPIRITUALITA
KŘEŠŤANSKÉHO
MNIŠSTVÍ

1

OD PRAPOČÁTKŮ
PO SVATÉHO JANA
ZLATOÚSTÉHO

PRAHA 2006

BENEDIKTINSKÉ ARCIOPATSTVÍ
SVATÉHO VOJTĚCHA A SVATÉ MARKÉTY
V BŘEVNOVĚ